

**Committee of the Parties
to the Council of Europe Convention
on Action against Trafficking in Human Beings**

**Eiropas Padomes Konvencijas
par cīņu pret cilvēku tirdzniecību Pušu komiteja**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Eiropas Padome

**Ieteikums CP(2013)2
attiecībā uz Eiropas Padomes Konvencijas
par cīņu pret cilvēku tirdzniecību īstenošanu
Latvijā**

*Pieņemts Pušu komitejas 10. Sanāksmē
2013. gada 15. februārī*

Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību (turpmāk – ‘Konvencija’) Pušu komiteja, rīkojoties saskaņā ar Konvencijas 38. panta 7. punkta noteikumiem,

ievērojot Konvencijas mērķi novērst un apkarot cilvēktirdzniecību, vienlaikus nodrošinot dzimumu līdztiesību, aizsargāt cilvēktirdzniecības upuru cilvēktiesības, izstrādāt pilnīgu satvaru cietušo un liecinieku aizsardzībai un palīdzības sniegšanai tiem, nodrošināt efektīvu ar cilvēktirdzniecību saistītu nodarījumu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu un veicināt starptautisko sadarbību,

ņemot vērā Konvencijas 36. panta 1. punkta noteikumus par Ekspertu grupas cīņai pret cilvēktirdzniecību (*GRETA*) uzraudzības nozīmi attiecībā uz Konvencijas ieviešanu,

atsaucoties uz Pušu komitejas iekšējās kārtības noteikumiem,

atsaucoties uz Latvijas 2008. gada 1. jūlijā iesniegto ratifikācijas aktu,

pēc iepazīšanās ar Ziņojumu par Konvencijas īstenošanu Latvijā, ko *GRETA* apstiprināja savā 15. sanāksmē 2012. gada 26.-30. novembrī pirmās novērtēšanas kārtas laikā,

pēc iepazīšanās ar Latvijas Valdības 2013. gada 22. janvārī iesniegtajiem komentāriem par *GRETA* ziņojumu,

atzinīgi novērtējot Latvijas iestāžu veiktos pasākumus cilvēktirdzniecības apkarošanai, un jo īpaši:

- cilvēktirdzniecības apkarošanas nacionālā koordinators iecelšana un starpiestāžu darba grupas cilvēktirdzniecības novēršanas valsts programmas ieviešanas koordinācijai izveide;
- valsts tiesiskā regulējuma cilvēktirdzniecības apkarošanai izstrāde;
- apsteidzošas novēršanas centieni, organizējot informētības vairošanas un izglītojošus pasākumus mācību iestādēs un rīkojot mācības cilvēktirdzniecības apkarošanā iesaistītajiem profesionāļiem;
- daudznozaru speciālistu komisijas izveide cilvēktirdzniecības upuru apzināšanai;

- valsts finansētas sešu mēnešu sociālās rehabilitācijas programmas pieejamība no cilvēktirdzniecības cietušajām personām;

ņemot vērā jomas, kurās ir nepieciešama turpmāka rīcība, lai uzlabotu Konvencijas īstenošanu Latvijā, jo īpaši:

- cilvēktirdzniecības novēršanas stiprināšana, paplašinot sociālās un ekonomiskās iespējas neaizsargātajām sabiedrības grupām un nodrošinot visu bērnu reģistrāciju dzimšanas brīdī;
- no cilvēktirdzniecības cietušo apzināšanas uzlabošana, izstrādājot oficiālu apzināšanas kārtību un palīdzības sniegšanas sistēmu, ievērojot cietušo apzināšanā apsteidzošu pieeju, jo īpaši lietās par cilvēktirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas mērķiem;
- nodrošināt visiem no cilvēktirdzniecības cietušajiem efektīvu piekļuvi palīdzībai uz tādu laiku, kāds ir nepieciešams rehabilitācijai, ņemot vērā šādu cietušo individuālos apstākļus un neatkarīgi no šādu personu dalības kriminālprocesos;
- nodrošināt visu no cilvēktirdzniecības cietušo sistemātisku informēšanu par atkopšanās un nogaidīšanas periodu un vienmēr nodrošināt šāda laika periodu efektīvu piešķiršanu;
- atvieglot no cilvēktirdzniecības cietušajiem iespējas saņemt kompensāciju, tostarp sistemātiski sniedzot tiem informāciju par tiesībām uz kompensāciju un nodrošinot efektīvu piekļuvi juridiskajai palīdzībai;
- veikt pasākumus efektīvai ar cilvēktirdzniecību saistītu nodarījumu izmeklēšanai un kriminālvajāšanai, piemērojot samērīgus un atturošus sodus.

1. Iesakām Latvijas valdībai ieviest *GRETA* priekšlikumus, kuri ir norādīti Ziņojuma par Konvencijas īstenošanu Latvijā 1. pielikumā (skatīt pielikumu).

2. Aicinām Latvijas valdību līdz 2015. gada 15. februārim informēt Pušu komiteju par šā ieteikuma izpildei veiktajiem pasākumiem.

3. Mudinām Latvijas valdību turpināt pašreizējo dialogu un sadarbību ar *GRETA* un informēt *GRETA* par pasākumiem, kas veikti saistībā ar tās priekšlikumiem.

Pielikums

GRETA rekomendāciju saistībā ar Konvencijas īstenošanu Latvijā saraksts

Pamatjēdzieni un definīcijas

1. GRETA mudina Latvijas iestādes nodrošināt, ka 154². panta 2. punkts attiecas uz visiem bērniem, t.i., par 18 gadiem jaunākām personām atbilstoši Konvencijas 4. panta d) punktam neatkarīgi no Latvijas normatīvajiem aktiem attiecībā uz pilngadību.
2. GRETA uzskata, ka skaidra norāde par cietušā piekrišanas plānotajai ekspluatācijai esamības vai neesamības neņemšanu vērā, ja ir izmantoti jebkādi cilvēktirdzniecības definīcijā paredzētie līdzekļi, varētu uzlabot cilvēktirdzniecības apkarošanas pasākumu ieviešanu un nodrošinātu lielāku cietušo uzticību iespējām pašiem ziņot par to nevalstiskajām organizācijām un valsts iestādēm.

Visaptveroša pieeja un koordinācija

3. GRETA uzskata, ka Latvijas iestādēm vajadzētu veikt šādus turpmākus pasākumus:
 - stiprināt sadarbību starp visām cilvēktirdzniecības apkarošanā iesaistītajām pusēm, tostarp vietējā līmenī;
 - veicināt efektīvāku visu cilvēktirdzniecības apkarošanas pasākumu ieviešanā iesaistīto valsts iestāžu līdzdalību valsts un vietējā mērogā, un šajā saistībā varētu apsvērt iespēju izstrādāt norādījumus;
 - piešķirt starpiestāžu darba grupai pietiekamas pilnvaras un noteikt pārstāvēto iestāžu pienākumus atbilstoši Nacionālajai programmai, lai nodrošinātu to lielāku atbildību par Nacionālās programmas ieviešanu un grupas lēmumiem;
 - veikt pasākumus cilvēktirdzniecības darbaspēka ekspluatācijas nolūkā apkarošanai;
 - pievērst lielāku uzmanību profilakses un aizsardzības pasākumiem, ņemot vērā bērnu īpašo neaizsargātību pret cilvēktirdzniecību.
4. Papildus Iekšlietu ministrijas gada pārskatiem GRETA aicina Latvijas iestādes apsvērt iespēju uzdot veikt neatkarīgu novērtējumu par Nacionālās programmas ieviešanu, ar kura palīdzību varētu novērtēt veikto pasākumu rezultativitāti un plānot nākotnes politiku cilvēktirdzniecības apkarošanai.

Attiecīgo profesionāļu apmācība

5. GRETA uzskata, ka Latvijai ir jānodrošina visu attiecīgo profesionāļu periodiskas mācības visā to karjeras laikā par cilvēktirdzniecības novēršanu un apkarošanu, cietušo apzināšanu, palīdzības sniegšanu cietušajiem un to aizsardzību. Šādas mācības jāorganizē, pilnībā ņemot vērā īpašos ar dzimumu un bērniem saistītos aspektus, un tās ir jānodrošina visiem attiecīgajiem profesionāļiem.

Datu vākšana un pētījumi

6. GRETA uzskata, ka Latvijai ir jāturpina centieni izstrādāt un uzturēt pilnīgu un saskaņotu informācijas sistēmu par cilvēktirdzniecību, apkopojot pārbaudītus statistikas datus no visiem galvenajiem iesaistītajiem, ievērojot iedalījumu (pēc dzimuma, vecuma, ekspluatācijas veida, izcelsmes valsts un/vai galamērķa valsts utt.). Šajā saistībā GRETA mudina Latvijas iestādes iekļaut nevalstisko organizāciju gada pārskatos par cilvēktirdzniecību sniegto statistisko informāciju par personām, kuras cietušas no cilvēktirdzniecības.
7. GRETA uzskata, ka Latvijas iestādēm būtu jāveic un jāatbalsta pētījumi par cilvēktirdzniecību, kuri varētu būt svarīgs informācijas avots nākotnes politikas pasākumiem un lai apzinātu jomas, kurās ir nepieciešama neatliekama rīcība cilvēktirdzniecības novēršanai un apkarošanai.

Informētības vairošana, izglītošana un pasākumi pieprasījuma novēršanai

8. GRETA uzskata, ka Latvijas iestādēm vajadzētu izvērst centienus informēt plašāku sabiedrību par cilvēktirdzniecības problēmu tās dažādajās izpausmēs. Informētības vairošanas pasākumi jāirīko, ņemot vērā iepriekšējo pasākumu rezultativitātes novērtējumu un mērķi sasniegt neaizsargātās iedzīvotāju grupas, piemēram, bērni un jaunieši. Papildus mērķtiecīgi informētības vairošanas pasākumi ir nepieciešami vietās, kur dzīvo ekonomiski mazāk aizsargāti cilvēki, lai šādas personas spētu pieņemt izsvērtus lēmumus par nodarbinātību, migrāciju vai laulību piedāvājumiem.

Sociālās, ekonomiskās un citas iniciatīvas pret cilvēktirdzniecību neaizsargātām iedzīvotāju grupām

9. GRETA uzskata, ka Latvijas iestādēm īpaša uzmanība būtu jāpievērš bērnu cilvēktirdzniecības novēršanai modeļu aģentūru jomā, jo īpaši nosakot visām modeļu aģentūrām pienākumu ievērot noteikumus, kuri attiecas uz bērniem, un nodrošinot šādu noteikumu ievērošanu.

10. GRETA uzskata, ka Latvijas iestādēm jāturpina cilvēktirdzniecības novēršanas stiprināšana, paplašinot sociālās un ekonomiskās iespējas pret cilvēktirdzniecību neaizsargātajām sabiedrības grupām. Šādiem pasākumiem jābalstās uz apzinātajiem cilvēktirdzniecības pamatcēloņiem (piemēram, sarežģīti ekonomiskie un sociālie apstākļi, darba iespēju neesamība, neatbilstoša izglītība utt.), un to mērķim jābūt šādu cēloņu novēršanai un arī pilnīgai izzušanai.

11. GRETA aicina Latvijas iestādes nodrošināt visu bērnu reģistrēšanu dzimšanas brīdī kā pretpasākumu cilvēktirdzniecībai. Turklāt GRETA aicina Latvijas iestādes veikt pasākumus, lai nodrošinātu visu personu no neaizsargātajām iedzīvotāju grupām reģistrēšanu sociālajos dienestos, kas ir vērtējams gan kā profilaktisks pasākums, gan arī kā pasākums atkārtotas cilvēktirdzniecības nepieļaušanai.

Pasākumi pieprasījuma novēršanai

12. GRETA uzskata, ka Latvijas iestādēm ir jāirīkojas, lai novērstu pieprasījumu pēc pakalpojumiem, kurus sniedz personas, kas ir cilvēktirdzniecības ekspluatācijai jebkādā formā upuri.

Robežkontroles pasākumi un pasākumi legālās migrācijas veicināšanai

13. GRETA uzskata, ka ir jāturpina veikt pasākumus, lai:

- uzlabotu cilvēktirdzniecības gadījumu atklāšanu robežas šķērsošanas laikā;
- nodrošinātu sistemātisku apmācību tiešajā robežkontrolē iesaistītajam Valsts robežsardzes personālam par cilvēktirdzniecības iespējamo upuru atklāšanu un palīdzības sniegšanu tiem.

Cilvēktirdzniecības upuru apzināšana

14. GRETA aicina Latvijas iestādes pārskatīt pašreizējo cietušo apzināšanas kārtību un jo īpaši:

- izveidot oficiālu valsts palīdzības sniegšanas sistēmu no cilvēktirdzniecības cietušo personu apzināšanai un nodrošināt visu iesaistīto dalībnieku pienācīgu apmācību un to pilnīgas zināšanas par saviem pienākumiem;
- ievērot apsteidzošu pieeju no cilvēktirdzniecības cietušo personu apzināšanā, jo īpaši attiecībā uz cilvēktirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā, izstrādāt tiešajā darbā iesaistītajiem darbiniekiem cietušo apzināšanai nepieciešamo pazīmju aprakstu, norādījumus un piešķirt attiecīgus līdzekļus;
- pievērst īpašu uzmanību no cilvēktirdzniecības cietušo bērnu apzināšanai;
- nodrošināt, lai no cilvēktirdzniecības cietušo noskaidrošana, ko veic vai nu policija, vai arī daudznazaru speciālistu grupa, būtu vērsta ne tikai uz kriminālizmeklēšanas darbībām, bet galvenokārt lai sniegtu cietušajiem atbilstošu palīdzību un nodrošinātu aizsardzību.

Palīdzība cietušajiem

15. GRETA aicina Latvijas iestādes turpināt pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt no cilvēktirdzniecības cietušajiem un iespējamajiem cietušajiem atbilstošu palīdzību, un jo īpaši:

- nodrošināt visiem no cilvēktirdzniecības cietušajiem efektīvu piekļuvi palīdzībai uz tādu laiku, kāds ir nepieciešams rehabilitācijai, ņemot vērā šādu cietušo individuālos apstākļus un neatkarīgi no šādu personu dalības kriminālprocesos;
- izstrādāt minimālās prasības pakalpojumiem, kurus sniedz no cilvēktirdzniecības cietušajiem, nodrošināt atbilstoša finansējuma piešķiršanu šādu pakalpojumu sniegšanai;
- nodrošināt visu no cilvēktirdzniecības cietušo informēšanu par palīdzību, uz kuru tiem ir tiesības;
- uzlabot palīdzību, ko sniedz no cilvēktirdzniecības cietušajiem bērniem, tostarp patvērumu, kā arī to vajadzībām pielāgotas vidēja termiņa un ilgtermiņa atbalsta programmas;
- nodrošināt atbilstošus palīdzības pasākumus, tostarp atbilstošu patvērumu, no cilvēktirdzniecības cietušajiem vīriešiem;
- veicināt no cilvēktirdzniecības cietušo reintegrāciju sabiedrībā un cilvēktirdzniecības novēršanu, nodrošināt tiem arodapmācību un piekļuvi darba tirgum.

Atkopšanās un nogaidīšanas periods

16. GRETA aicina Latvijas iestādes nodrošināt pilnīgu Konvencijas 13. pantā paredzētā atkopšanās un nogaidīšanas perioda iekļaušanu Latvijas normatīvajos aktos un praksē, un jo īpaši:

- nodrošināt, ka visi no cilvēktirdzniecības cietušie neatkarīgi no pilsonības un imigrācijas statusa tiek sistemātiski informēti par atkopšanās un nogaidīšanas periodu un tiem vienmēr tiek piešķirts šāds periods;
- vairot tiesībsardzības iestāžu darbinieku informētību par atkopšanās un nogaidīšanas perioda mērķi un nepieciešamību to piešķirt.

Uzturēšanās atļaujas

17. GRETA uzskata, ka Latvijas iestādēm vajadzētu veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka no cilvēktirdzniecības cietušie var pilnībā izmantot tiesības saņemt pagaidu uzturēšanās atļauju.

18. GRETA mudina Latvijas iestādes apsvērt iespēju piešķirt uzturēšanās atļaujas cietušajiem, kuri dažādu iemeslu dēļ nesadarbojas ar tiesībsardzības iestādēm, taču to uzturēšanās valstī ir nepieciešama to personīgā stāvokļa dēļ, kā ir paredzēts Konvencijas 14. pantā.

Kompensācija un juridiskā palīdzība

19. GRETA uzskata, ka Latvijas iestādēm ir jāveic turpmāki pasākumi, lai:

- praksē nodrošinātu no cilvēktirdzniecības cietušajiem efektīvu piekļuvi juridiskajai palīdzībai;
- uzlabotu no cilvēktirdzniecības cietušo iespējas saņemt kompensāciju, tostarp sistemātiski informējot tos par dažādām iespējām saņemt kompensāciju.

Repatriācija un atgriešana

20. GRETA uzskata, ka Latvijas iestādēm vajadzētu pārskatīt no cilvēktirdzniecības cietušo repatriācijas un atgriešanas kārtības regulējumu, lai nodrošinātu, ka atgriešana tiek veikta, pienācīgi ievērojot to tiesības, personas drošību un cieņu, kā arī tiesvedības statusu.

Materiālās krimināltiesību normas

21. GRETA aicina Latvijas iestādes apsvērt kādas personas pakalpojumu izmantošanas kriminalizāciju, ja pakalpojumu saņēmējs apzinās, ka šāda persona ir cilvēktirdzniecības upuris, un neatkarīgi no ekspluatācijas formas, kā arī neatkarīgi no personas pilsonības un imigrācijas statusa.

No cilvēktirdzniecības cietušo nesodīšana

22. GRETA aicina Latvijas iestādes nodrošināt iespēju nepiemērot sodus cilvēktirdzniecības upuriem par iesaistīšanos nelikumīgās darbībās tiktāl, ciktāl šādas personas tika piespiestas šādi rīkoties.

Izmeklēšana, kriminālvajāšana un procesuālās normas

23. GRETA aicina Latvijas iestādes apzināt izmeklēšanas kārtības nepilnības saistībā ar cilvēktirdzniecības lietu izmeklēšanu un lietu nodošanu tiesai, cita starpā ar mērķi nodrošināt cilvēktirdzniecības noziegumu efektīvu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu, piemērojot samērīgus un atturošus sodus.

24. GRETA uzskata, ka Latvijas iestādēm vajadzētu uzlabot tiesnešu, prokuroru, izmeklētāju un juristu zināšanas un izpratni par cilvēktirdzniecību, cietušo tiesībām, piemērojamajiem normatīvajiem aktiem un tiesu praksi, tostarp par nepieciešamību ievērot cilvēktiesībās balstītu pieeju cilvēktirdzniecības apkarošanai saskaņā ar Konvenciju un Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi. Mācību programmas jāveido tādā veidā, lai profesionāļi apgūtu prasmes apzināt cilvēktirdzniecības upurus, sniegt tiem palīdzību un aizsargāt, kā arī nodrošinātu cilvēku tirgotāju notiesāšanu. Īpaša uzmanība ir jāpievērš nostiprinājušās negatīvās attieksmes un aizspriedumu pret cilvēktirdzniecības upuriem pārvarēšanai.

Cietušo un liecinieku aizsardzība

25. GRETA uzskata, ka Latvijas iestādēm vajadzētu pilnībā izmantot pieejamos līdzekļus cietušo aizsargāšanai un iebiedēšanas novēršanai izmeklēšanas laikā, tiesas procesa laikā un pēc tā beigām.